

Par rezolūcijas izpildi

Izpildot Jūsu 2020.gada 28.janvāra rezolūciju Nr.2020-1.1.1./8-8, kurā lūgts izvērtēt tiesvedības ilgumu ietekmējošos faktoros un veikt nepieciešamās darbības situācijas uzlabošanā, kā arī izvērtēt Valsts kontroles 2019.gada 19.jūnijā publicētajā revīzijā "Kā pilnveidota tiesu darbības efektivitāte pēc Valsts kontroles revīzijas" konstatēto, ka vēl nav pamanāmi rezultāti un virzība tiesu darbības efektivitātes uzlabošanā, sniedzu informāciju par tiesu darba rādītājiem, kā arī informēju par būtiskākajiem paveiktajiem un plānotajiem pasākumiem tiesu darba efektivitātes paaugstināšanā.

1. Tiesu darba rādītāji:

Vēršu uzmanību uz to, ka Valsts kontroles 2019.gada 19.jūnijā publicētajā revīzijā atspoguļoti 2016.-2018.gada dati. Analizējot 2019.gada datus secināms, ka tiesās joprojām ir liels saņemto civillietu skaits, bet pēdējo četru gadu laikā ir vērojama stabila tendence samazināties tiesās saņemto krimināllietu un administratīvo lietu skaitam (četrus gadus laikā saņemto krimināllietu un administratīvo lietu skaits mazinājies attiecīgi par 16% un 22%). Tāpat konstatējams, ka 2017.-2019.gadā rajona (pilsētu) tiesās izskatīto civillietu, krimināllietu un administratīvo lietu skaits pārsniedz saņemto lietu skaitu, kas nozīmē, ka tiesas spēj samazināt lietu uzkrājumus, neļaujot tiem veidoties vai pieaugt.

2019.gada laikā visās rajona (pilsētas) tiesās kopā¹:

Lietu veids:	saņemtas	izskatītas
civillietas	73 091 ²	74 059
krimināllietas	8836	8891
Administratīvo pārkāpumu lietas	8559	8019
Administratīvās lietas	1872	1971
Kopā visas lietas	92 358	92 940

Minēto lietu izskatīšanu uz šo brīdi nodrošina 342 rajonu (pilsētu) tiesu tiesneši, no tiem 70 tiesneši ar specializāciju zemesgrāmatu lietās (tajā skaitā bezstrīdus lietās), un 40 tiesneši Administratīvajā rajona tiesā, kas nodrošina administratīvo lietu izskatīšanu.

Eiropas Komisija ik gadu veic tiesiskuma jomas rezultātu apkopošanu un izvērtēšanu visā Eiropas Savienībā. 2019.gada Eiropas Savienības dalībvalstu rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā³, kurā atspoguļoti statistikas dati par 2010., 2015., 2016. un 2017.gadu, norāda uz to, ka vidējais lietu izskatīšanas termiņš Latvijā ir atbilstošs vidējiem rādītājiem starp visām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Līdzīgs lietu izskatīšanas ilgums kā Latvijā ir arī tādās Ziemeļeiropas valstīs kā Zviedrija un Somija.

Pirms aptuveni pusgada tika ieviests publisks tiesu darba datu (tajā skaitā lietu izskatīšanas termiņu) portāls: <https://dati.ta.gov.lv>, kurā nodrošināta publiska piekļuve datiem par tiesu darbu, tai skaitā informācija par visām lietām, kuru izskatīšanas ilgums pārsniedz attiecīgās lietu kategorijas vidējo izskatīšanas ilgumu. Šobrīd portālā var aplūkot informāciju par lietas virzību. Vērtējot datus par tiesvedības ilgumu 2019.gadā, var secināt, ka pirmās instances tiesās vidējiem lietu izskatīšanas termiņiem ir tendence samazināties, sasniedzot vidēji 7,6 mēnešus civillietās⁴ un 5,3 mēnešus krimināllietās. Arī apelācijas instancēs vidējie termiņi ir atzīstami par saprātīgiem un ir stabili (civillietās 4,9 mēneši) vai ar tendenci samazināties (krimināllietās 3,1 mēneši). Savukārt Administratīvajā rajona tiesā vidējais lietu izskatīšanas ilgums svārstās no ap 8 mēnešiem, bet Administratīvajā apgabaltiesā ap 6,5 mēnešiem.

¹ <https://dati.ta.gov.lv>

² tajā skaitā no tām aptuveni 40 tūkstoši bezstrīdus kārtībā izskatāmas lietas

³ Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0198&from=EN>

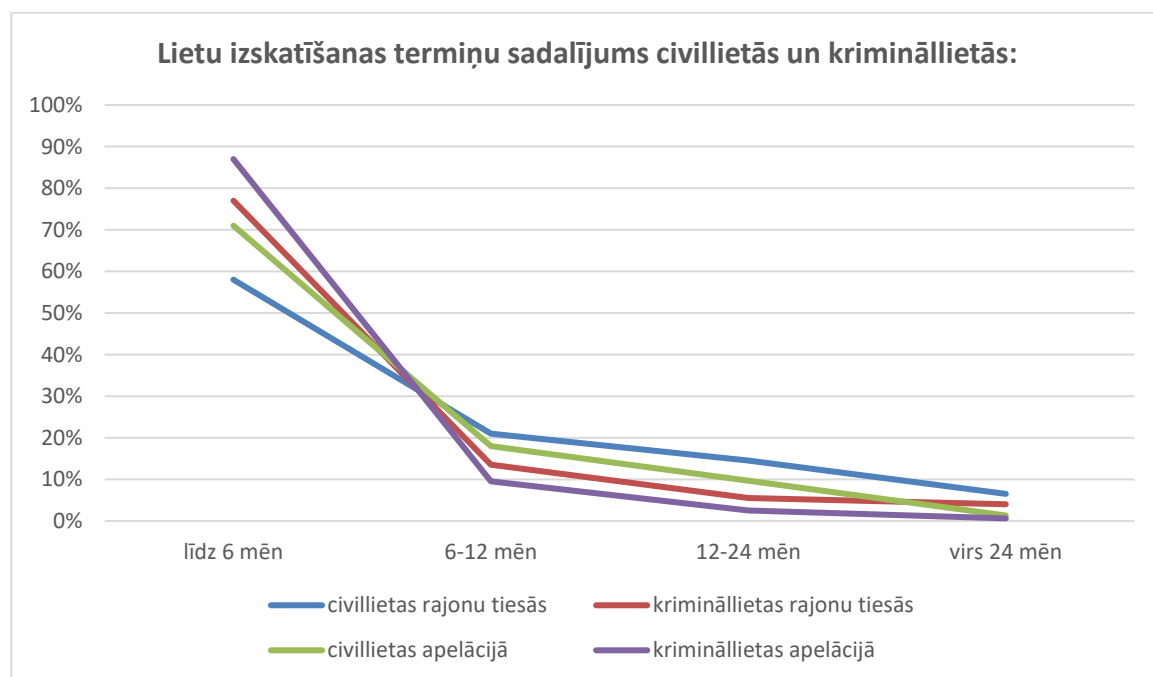
⁴ Lai nodrošinātu datu objektivitāti, nosakot vidējo ilgumu, nav ņemtas vērā īsos termiņos skatāmās bezstrīdus lietas

Lietu izskatīšanas vidējais ilgums mēnešos⁵:

Lietu veids	Tiesa	2016.	2017.	2018.	2019.
Civillietas	Rajona (pilsētas) tiesas	7,4	7,7	8,0	7,6
	Apgabaltiesas	4,4	3,8	4,4	4,9
Krimināllietas	Rajona (pilsētas) tiesas	5,6	5,4	5,5	5,3
	Apgabaltiesas	3,6	3,3	3,3	3,1
Administratīvās lietas	Rajona tiesa	6,8	7,3	8	8,1
	Apgabaltiesa	11,8	8,5	6,5	6,5

Kopumā 58% civillietu tikušas izskatītas, nepārsniedzot 6 mēnešu robežu. Vēl 21% lietu tikušas pabeigtas 6–12 mēnešu laikā, bet 14,5% lietu ir tikušas skatītas 12-24 mēnešus ilgi. Atlikušo 6,5% lietu izskatīšanas ilgums ir pārsniedzis 24 mēnešus. Līdzīgi ir arī dati par krimināllietām: kopumā 77% krimināllietu tikušas izskatītas laikā, kas nepārsniedz 6 mēnešus. Vēl 13,5% lietu pabeigtas 6-12 mēnešu laikā, bet 5,5% lietu ir tikušas skatītas 12-24 mēnešus ilgi. Atlikušo 4% lietu izskatīšanas ilgums ir pārsniedzis 24 mēnešus.

Attiecībā uz civillietām un krimināllietām apelācijas instancēs konstatējama līdzīga lietu izskatīšanas termiņu proporcija attiecībā uz civillietām, proti, 71% apelācijas kārtībā saņemto civillietu izskatītas laikā, kas nepārsniedz 6 mēnešus. Divu gadu termiņu pārsniegušas tikai 1,3% lietu. Attiecībā uz krimināllietām, ja salīdzina ar lietu termiņiem pirmās instances tiesās, apelācijas instancē vairāk ir to krimināllietu, kas izskatītas ne ilgāk nekā 6 mēnešu laikā. Tādas ir 87 % no visām pabeigtajām krimināllietām. Tikai 0,6 % no visām izskatītajām krimināllietām ilgums ir pārsniedzis divus gadus.

⁵ <https://dati.ta.gov.lv>

Līdz ar to secināms, ka priekšstatu par nesamērīgi ilgiem vidējiem lietu izskatīšanas termiņiem, iespējams, veido atsevišķas lietas. Iemesls, kāpēc lietas izskatīšana ieilgst, var būt saistīts ar lietas apjomu, iesaistīto personu (tajā skaitā liecinieku) skaitu, lietas sarežģītību, nepieciešamību izmantot starptautiskās sadarbības instrumentus. Nenoliedzami liela loma ir arī procesa dalībnieku attieksmei pret likuma un tiesas noteiktajiem procesuālajiem pienākumiem.

Analizējot datus par lietām, kuru izskatīšanas ilgums pārsniedz attiecīgās lietu kategorijas vidējo izskatīšanas ilgumu, pirmkārt, atzīmējams, ka aktīvais tiesvedības laiks no reālā ir ļoti atšķirīgs. Daudzas no šīm lietām apvieno tas, ka lietā ir vai ir bijusi apturēta tiesvedība (arī vairākas reizes vienā lietā). Tātad izskatīšanas kopējais ilgums šķietami ir ļoti garš, bet faktiski lielāko laika daļu tiesvedība ir bijusi apturēta uz likumā noteiktajiem pamatiem.

Lai risinātu šo problēmu, Tieslietu ministrija ir aicinājusi Valsts kontroli uzsākt revīziju par faktoriem, kas ietekmē kriminālprocesu par noziedzīgiem nodarījumiem ekonomikas un finanšu jomā efektīvu izmeklēšanu un iztiesāšanu, kā arī 2019.gadā un 2020.gadā ir sagatavojusi un iesniegusi izskatīšanai Saeimā virkni priekšlikumu, kuru apstiprināšanas gadījumā tiešā veidā varētu tikt ietekmēts tiesvedības procesu ilgums (detalizētāka informācija 2.nodaļā). Tāpat arī, atsaucoties uz Valsts prezidenta Egila Levita Tiesnešu konferencē 2019. gada 1. novembrī izteikto aicinājumu Tieslietu padomei izveidot komisiju, kas izskatītu, piemēram, desmit ilgākos procesus Latvijā un izanalizētu to ilguma iemeslus, Tieslietu padome 2020.gada 10.februāra sēdē pieņēma lēmumu par izpētes darbu uzsākšanu. Tiesvedības ilgumu ietekmējošo faktoru analīzē un priekšlikumu sagatavošanā būtiska loma ir pašiem tiesnešiem un tiesu varai., Tieslietu ministrija sniegs visu nepieciešamo atbalstu, tajā skaitā strādājot pie identificēto efektivitātes šķēršļu novēršanas risinājumiem. Tikai veicot sistēmisku analīzi, ieilgušo tiesvedību problēmas meklējot ne tikai no procesuālā regulējuma skatu punkta, bet arī no judikatūras aspekta, var tikt panākts ilgtspējīgs risinājums.

2. Būtiskākais pēdējā gada laikā paveiktais un plānotais tiesu darba efektivitātes sekmēšanā

1) Darbs pie Ekonomisko lietu tiesas izveides.

Tieslietu ministrija mērķtiecīgi strādā pie Ekonomisko lietu tiesas izveides. Ir veikta normatīvā regulējuma izstrāde un šobrīd norisinās darbs pie grozījumu likumā "Par tiesu varu", kā arī Kriminālprocesa likumā un Civilprocesa likumā virzības Saeimā. Ekonomisko lietu tiesas izveidošana vērsta uz efektīvāku Latvijas iestāžu cīņu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu, kā arī būtiski paplašinot specializāciju sarežģītu komercstrīdu risināšanā, lai veicinātu komercdarbības vides attīstību. Specializētā tiesa būs ilgtermiņa ieguldījums ekonomiski attīstītas un tiesiski sakārtotas valsts izveidē. Uzsverams, ka tiesa tiek veidota esošā finansējuma ietvaros, neveidojot jaunas amata vietas un neradot papildu slogu valsts budžetam, bet veicot organizatoriskas reformas tiesu varas ietvaros. 2020.gadā turpināsies darbs pie tiesnešu un tiesas darbinieku apmācību programmas izstrādes, tiesnešu un tiesas darbinieku atlasī un apmācībām. Plānots, ka tiesa darbu uzsāks 2021.gada 1.janvārī un tai būs piekritīgas šādas civillietas:

- 1) prasības, kas izriet no pārapsūdzāšanas līgumiem;
- 2) prasības, kas izriet no līgumslēdzēju savstarpējām tiesiskām attiecībām par ieguldījumu pakalpojumu vai ieguldījumu blakuspakalpojumu sniegšanu;
- 3) Eiropas Savienības dalībvalstu ieguldītāju prasības pret Latvijas valsti par ieguldījumu aizsardzību;
- 4) prasības, kas izriet no koncernu tiesiskajām attiecībām;
- 5) prasības, kas izriet no kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) savstarpējām tiesiskajām attiecībām;
- 6) prasības, kas izriet no finanšu nodrošinājuma līgumiem;
- 7) prasības, kas izriet no kapitālsabiedrību darījumiem ar sabiedrību saistītām personām Komerclikuma un Finanšu instrumentu tirgus likuma izpratnē;

- 8) prasības, kas izriet no uzņēmumu pārejas un sabiedrības reorganizācijas, izņemot darbinieku prasības;
- 9) prasības par būvniecības procesa dalībnieku atbildību;
- 10) prasības par konkurences tiesību pārkāpumiem;
- 11) prasības par kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) lēmumiem;
- 12) prasības par komercenoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu;
- 13) pieteikumus par kredītiestāžu likvidāciju un maksātnespēju.

Tāpat plānots, ka Ekonomisko lietu tiesa izskatītu šādas krimināllietas:

- 1) noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana un terorisma un proliferācijas finansēšana;
- 2) koruptīvie noziedzīgie nodarījumi, kā arī noziedzīgie nodarījumi saistībā ar neatļauta labuma pieņemšanu, neatļautu piedalīšanos mantiskos darījumus un prettiesiska labuma došanu, pieprasīšanu vai pieņemšanu, ko izdarījusi valsts amatpersona vai amatpersona, kas ieņem atbildīgu stāvokli vai valsts un pašvaldības iestādes darbinieks, kurš nav valsts amatpersona, vai ja kukulis vai prettiesisks labums pieņemts pēc tā izspiešanas vai pieprasīšanas.

Atzīmējams, ka eksperti ir atzīmējuši arī vairākas citas lietu kategorijas, kuras būtu iekļaujamas Ekonomisko lietu tiesas kompetencē. Tomēr, ņemot vērā iespējamu pārslodzes risku, kas būtiski var ietekmēt tiesas darba efektivitāti ilgtermiņā, sākotnēji tiesas kompetencē iekļauti tie jautājumi, kurus vairums no ekspertiem atzina par primāri risināmiem. Pārējās lietu kategorijas ir piefiksētas un, izvērtējot tiesas darba rādītājus, tiesas kompetence varētu tikt pakāpeniski paplašināta.

2) Kriminālprocesa efektivizēšana.

Tieslietu ministrija 2019. gadā sagatavoja un nosūtīja Saeimas Juridiskajai komisijai priekšlikumus grozījumiem Kriminālprocesa likumā, kas vērsti uz kriminālprocesa efektivizēšanu. Priekšlikumi tika iekļauti Juridiskās komisijas likumprojektā "Grozījumi Kriminālprocesa likumā" (Nr.427/Lp13) un 2019. gada 10. oktobrī iesniegti Saeimā. Minētais likumprojekts 1. lasījumā Saeimā tika pieņemts 2019. gada 17. oktobrī. Tieslietu ministrija sagatavoja un 2019. gada 7. novembrī iesniedza Saeimā priekšlikumus izskatīšanai pirms 2. lasījuma. 2020. gada 5. februārī likumprojekts tika atbalstīts Juridiskajā komisijā pirms izskatīšanas Saeimā 2. lasījumā. Kopumā grozījumi vērsti uz kriminālprocesu ātrāku un efektīvāku izmeklēšanu un iztiesāšanu, un tie paredz:

- noteikt, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir pienākums sniegt patiesas liecības, ja persona izmanto tiesības liecināt.
- Pilnveidot tiesisko regulējumu attiecībā uz maznozīmīgu noziedzīgu nodarījumu definējumu un kriminālprocesuālajām sekām, tādējādi dodot iespēju atbrīvot no kriminālatbildības personu par maznozīmīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.
- Uzlabot procesa par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai tiesisko regulējumu, lai veicinātu tā efektīvāku piemērošanu pārrobežu noziegumos.
- Paplašināt iespējas iztiesāt krimināllietu bez apsūdzētā piedalīšanās. Proti, papildināts Kriminālprocesa likuma 464. pants ar trešo daļu, kurā paredzēts risinājums situācijām, kad krimināllietā ir vairāki apsūdzētie. Līdz ar to tiesa turpmāk varēs iztiesāt krimināllietu ar vairākiem apsūdzētajiem bez kāda apsūdzētā piedalīšanās, ja tiesas sēdē tiks izskatīta apsūdzība daļā, kas celta pret citiem apsūdzētajiem. Lai tiesa varētu pieņemt šādu lēmumu, personai būs jāpaziņo par nevēlēšanos piedalīties attiecīgajā tiesas sēdē un tiesai attiecīgi tālāk būs jāvērtē, vai šī apsūdzētā piedalīšanās tiesas sēdē nav nepieciešama.
- Efektivizēt iztiesāšanas ilgumu, pārceļot laikā aizstāvības pienākumu iesniegt uz tiesu izsaukamo personu sarakstu no brīža "līdz lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai brīdīm" uz "ne vēlāk kā 10 dienas pirms pirmās tiesas sēdes".

- Efektivizēt un pilnveidot regulējumu vienošanās procesā, novēršot praksē konstatētos trūkumus. Grozījumi izstrādāti, pamatojoties uz praktiķu ierosinājumu efektivizēt spēkā esošo regulējumu saistībā ar vienošanās piemērošanu pirmstiesas kriminālprocesā. Kā arī paredzēts, noteikt, ka tiesnesis, konstatējot, ka noslēgtajā vienošanās izraudzītais soda veids nav samērīgs ar noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, varēs krimināllietu skatīt vispārējā kārtībā, tādējādi nodrošinot ātrāku kriminālprocesa noregulējuma panākšanu, kā arī lietu nosūtīt atpakaļ prokuroram, ja tiks konstatēti Kriminālprocesa likuma 486. pantā paredzētie pārkāpumi (krimināllieta nav piekritīga šai tiesai, krimināllietai nav pievienota apsūdzība u.c. likumā noteiktie gadījumi).
- Paredzēt tiesas tiesības pēc procesā iesaistīto personu viedokļu uzklauššanas noteikt attiecīgi tiesas debašu, replikas un apsūdzētā pēdējā vārda ilgumu, kā arī tiesas tiesības pārtraukt debašu runu, ja runātājs atkārtojas, novilcina lietas iztiesāšanu vai izrāda necieņu tiesai vai lietas dalībniekiem, tādējādi novēršot tiesas procesu vilkšanu garumā.
- Efektivizēt advokātu iesaisti kriminālprocesā. Proti, paredzēts, ja aizstāvis, ar kuru klients noslēdzis vienošanos vai kuru norīkojis zvērinātu advokātu vecākais, nevar piedalīties tiesas sēdē, viņš nodrošina, lai viņa vietā ierastos cits zvērināts advokāts, iepriekš par to vienojoties ar klientu vai informējot zvērinātu advokātu vecāko. Kā arī Kriminālprocesa likuma 80. panta pirmajā daļā ir paredzēts noteikt, ka advokāts, uzņemoties sniegt juridisko palīdzību, nekavē lietas vešanu saprātīgos termiņos.
- Novērst riskus, ka ar advokāta starpniecību tiek regulēti un koordinēti ar noziedzīga nodarījuma atklāšanu un pierādījumu iegūšanu vai iznīcināšanu saistīti jautājumi, apmeklējot personas ieslodzījuma vietās, piemēram, nosakot pienākumu advokāta orderi nekavējoties iesniegt procesa virzītājam.
- Paredzēt tiesnesim tiesības pēc savas iniciatīvas noteikt mutvārdu procesu, ja likums paredz lēmumu pieņemt rakstveidā.
- Paredzēt regulējumu attiecībā uz situāciju, ja tiek uzlikts arests virtuālajai valūtai, nosakot, ka to ar procesa virzītāja lēmumu realizē.
- Paplašināt pirmstiesas kriminālprocesā nepārsūdzamo lēmumu klāstu. Piemēram nosakot, ka lēmums par ziņu pieprasīšanu no kredītiestādēm vai finanšu iestādēm saistībā ar to rīcībā esošajām neizpaužamajām ziņām vai dokumentiem nav pārsūdzams.
- Efektivizēt regulējumu attiecībā uz medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, tostarp, paredzot, ka sūdzības vai protesta iesniegšana par tiesas lēmumu, ar kuru medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis grozīts uz vieglāku vai atcelts, neaptur lēmuma izpildi.
- Efektivizēt kriminālprocesu un mazinātu to tiesu noslodzi, kuru darbības teritorijā atrodas brīvības atņemšanas vietas, izlemjot jautājumu par soda izpildi.

3) Advokātu noslodzes jautājuma risināšana.

Lai identificētu tiesu sistēmā esošās problēmas, 2019.gadā esmu ticies divpusējās sarunās ar visiem rajona (pilsētu) tiesu priekšsēdētājiem un apgabaltiesu priekšsēdētājiem. Tiekoties ar rajona (pilsētu) tiesu un apgabaltiesu priekšsēdētājiem viens no pirmajiem šķēršļiem, par ko vienisprātis ir gandrīz visu tiesu priekšsēdētāji, ir tiesnešu grūtības nozīmēt tiesas sēdes datumu vai saskaņot turpmākos tiesas sēžu datumus ar lietā iesaistīto advokātu, jo bieži visas darba dienas pat vairāku mēnešu garumā advokāts ir aizņemts citās tiesas sēdēs.

Lai risinātu minēto problēmu ir ierosināti grozījumi Kriminālprocesa likumā un Advokatūras likumā, kā arī 2019.gada nogalē ir veiktas izmaiņas advokātu noslodzes kalendāra funkcionalitātē, ļaujot advokātam pašam deaktivizēt tiesas iezīmētu sēdi, kurā tā dalība faktiski nav nepieciešama, tādējādi atbrīvojot vietu savā kalendārā citām tiesas sēdēm.

4) Tiesu varas neatkarības un atbildības līdzsvarošana.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu tiesas darbu un iespēju pašai tiesu varai reaģēt uz iespējamu tiesnešu neprofesionalitāti un iespējamiem pārkāpumiem tiesneša darba organizācijā, ar likumprojektu grozījumi likumā "Par tiesu varu" (Nr.480/Lp13)⁶ plānots paplašināt tiesas priekšsēdētāja pilnvaras, paredzot tiesības nosūtīt tiesnesi uz profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanu, ja konstatēti apstākļi, kas ir saistīti ar būtiskiem trūkumiem tiesneša darba organizācijā vai nepietiekamām tiesneša profesionālajām zināšanām, kas rada šķēršļus tiesvedības procesa kvalitatīvai norisei. Līdz ar to, respektējot tiesneša neatkarības principu, likumprojekts paredz paplašināt tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas pilnvaras lemt par tiesneša profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanas veikšanu, ja ir saņemts rajona (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas vai Augstākās tiesas priekšsēdētāja ierosinājums, proti – sākotnēji lemt par priekšlikuma veikt ārpuskārtas novērtēšanu pamatotību.

Tāpat panākts Tieslietu padomes atbalsts tiesnešu imunitātes administratīvo pārkāpumu lietās atcelšanai un izstrādāti attiecīgi grozījumi likumā "Par tiesu varu" un Tiesnešu disciplināratbildības likumā. Grozījumus šobrīd izskata Saeima un sagaidāms, ka to pieņemšana ļaus paaugstināt Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupa (GRECO) kārtējā ziņojumā ietvertu Latvijas novērtējumu.

5) Konceptuāli jauns tiesneša amata kandidātu atlases process.

Šobrīd tiek turpināts darbs pie konceptuāli jauna un uz kompetenču novērtēšanu vērsta tiesneša amata kandidātu atlases procesa izstrādes. Ir pārskatīta gan atlases pārbaudījumu struktūra, gan to saturs, veidojot profesionālu atlases procesu. Sagaidāms, ka jaunā kārtība Tieslietu padomē tiks pieņemta līdz 2020.gada 1.aprīlim un varēs tikt izmantota Ekonomisko lietu tiesas tiesneša amata kandidātu atlases procesā.

6) Tiesu un tiesībsardzības iestāžu amatpersonu kompetenču pilnveide.

Jānorāda, ka kompetenta un neatkarīga tiesu vara ir tiesiskas valsts pamats, savukārt tiesnešu neatkarība nav tiesneša priekšrocība, bet gan atbildība, tostarp rūpēties par savas profesionālās kvalifikācijas uzturēšanu un pilnveidi. Projekts "Justīcija attīstībai" ir iespēja paaugstināt tiesu un tiesībsargājošo institūciju personāla kompetenci komercdarbības vides uzlabošanas sekmēšanai. Šobrīd projekta pasākumos ir piedalījušies vairāk nekā 9000 tiesu sistēmā strādājošo. 2020.gads iezīmējas ar lielu mācību un pasākumu intensitāti, paredzot apmācības vairāk nekā 2000 personām 80 tēmās. Minētais projekts rada iespēju vidējā termiņā intensīvi celt tiesu un tiesībsardzības iestāžu amatpersonu kompetenci, tajā skaitā nodrošinot starpdisciplināru visu procesa virzībā iesaistīto personu apmācību - sākot no izmeklētāja un prokurora un beidzot ar tiesnesi.

7) Tiek ieviests Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta projekts.

2020.gadā Tieslietu ministrija (kopā ar Tiesu administrāciju un Juridiskās palīdzības administrāciju) īsteno projektu sadarbībā ar Eiropas Padomes Komiteju Tiesu efektivitātei (CEPEJ) Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta programmas ietvaros "Pieejas tiesai stiprināšana Latvijā, veicinot mediācijas un valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pakalpojumus, kā arī atbalstot tiesu politikas attīstību un paaugstinot tiesas vadības kvalitāti". Projekta mērķis ir stiprināt pieeju tiesiskumam, attīstot un uzlabojot mediācijas un valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmas, kā arī paaugstinot tiesu darbības kvalitāti. Projekta ietvaros tiek īstenots pilotprojekts Zemgales rajona tiesā un Rīgas apgabaltiesā, ar mērķi izvērtēt tiesu darba organizāciju no statistikas, lietotāju apmierinātības un kvalitātes viedokļa. Projekta gaitā tiks veidots uz rezultātiem orientēts tiesu darbs un uz rezultātiem balstīts tiesu budžets. Tāpat paredzēts uzlabot lietu izskatīšanas termiņu uzraudzību un tiesu darba pārvaldību kopumā, īpašu uzmanību pievēršot tiesas priekšsēdētāja lomai tiesas darba efektīvākā organizācijā, kā arī katra tiesneša un tiesas darbinieka iesaistei uz tainīgu rezultātu orientētā tiesas sistēmas darbā. Projekts tiks ieviests līdz 2021. gadam.

⁶ Likumprojekts Saeimā otrajā lasījumā pieņemts 2019.gada 19.decembrī.

8) Norisinās intensīvs darbs pie E-lietas projekta ieviešanas.

Šobrīd turpinās e-lietas programmas – izmeklēšanas un tiesvedības procesu pilnveides 1. posms, kas noslēgsies 2021.gada 1.ceturksnī. E-lietas pilnīga ieviešana tiek paredzēta līdz 2023. gadam. Ar procesuālo likuma grozījumiem tiek plānota procesuālo darbību fiksēšanas modernizācija un lietvedības digitalizācija, kas atvieglos valsts pārvaldes, tiesībsargājošo iestāžu un tiesu darbu, kā arī nodrošinās vienkāršāku pieeju materiāliem lietas dalībniekiem.

9) Sabiedrības uzticēšanās tiesu sistēmai.

Vēlos uzsvērt, ka sabiedrības uzticēšanās tiesu varai un tiesu sistēmas prestiža paaugstināšanai, nav saistāma tikai ar tiesu efektivitāti un lietu izskatīšanas ātrumu. Kā atzīts pētījumā "Tiesu uzticamība un korupcijas uztvere tiesu darbībā Latvijā", tiesu varas vērtējumu ietekmē arī iedzīvotāju vispārīga attieksme pret politiskajām institūcijām Latvijā, viņu politiskās kultūras līmenis, vairāku gadu garumā izveidojusies sabiedriska doma par tiesām, kā arī iedzīvotāju sociālekonomiskā noslāņošanās, u.c. Tiesu tēlu sabiedrībā veido ne tikai tiesneši, bet arī advokāti, prokurori un izmeklētāji.⁷ Ievērojot minēto, uzskatu, ka ir būtiski nodrošināt prokuratūras darba kvalitāti, izmeklēšanas institūciju pietiekamu kapacitāti un profesionalitāti, kā arī nevainojamu advokatūras reputāciju.

Izmeklēšanas iestāžu darba attīstība un profesionālās kompetences nodrošināšana ir Iekšlietu ministra pārziņā. Tieslietu ministra pilnvaras ir visai ierobežotas arī attiecībā uz prokuratūras un advokatūras darba organizāciju, tomēr, neskatoties uz minēto, aicināju Tieslietu padomi apspriest grozījumus Prokuratūras likumā, lai mainītu kārtību, kādā amatā tiek virzīts ģenerālprokurora amata kandidāts. Tieslietu padome 2019.gada 16.decembrī atbalstīja lielāko daļu no priekšlikumiem, lai nodrošinātu atklātu un caurskatāmu ģenerālprokurora amata kandidāta atlases procesu. Pamatojoties uz minētajiem priekšlikumiem, izstrādāts likumprojekts "Grozījumi Prokuratūras likumā" (Nr.533/Lp13). Priekšlikumi paredz, ka ģenerālprokurora amata kandidātu izraugās Tieslietu padome, atklāt konkursa procedūrā pēc vienotiem kritērijiem. Vienlaikus gan Saeimas, gan Tieslietu padomes atbalstu guvis arī priekšlikums paredzēt ierobežojumu personai ieņemt vienu un to pašu virsprokurora amatu vairāk nekā divus termiņus pēc kārtas.

Tāpat arī attiecībā uz advokatūras darbību, kā jau iepriekš minēts, ir rasts risinājums advokātu noslodzes problēmai, kas kavēja tiesas procesu virzību. Vienlaikus uzskatu par savu pienākumu reaģēt un pieprasīt Zvērinātu advokātu padomes rīcību jebkuru pamatotu aizdomu gadījumā par advokāta neprofesionālu rīcību. Izskatot personu iesniegumus, vairākkārtīgi esmu saņēmis informāciju par atsevišķu advokātu neprofesionālu rīcību. Visos šajos gadījumos esmu pieprasījis Zvērinātu advokātu padomes rīcību likumā noteiktajā kārtībā.

Noslēgumā vērsu uzmanību, ka tiesu efektivitāte nav skatāma atrauti no procesiem sabiedrībā. Tāpat kā pastāv sakarība starp ekonomisko situāciju valstī un tiesu noslodzi (ekonomikas lejupslīdes apstākļos palielinās tiesās saņemto civillietu skaits), pastāv arī saistība starp efektīvu resocializācijas procesu, tajā skaitā resocializācijai atbilstošu ieslodzījuma vietu infrastruktūru, un recidīvu noziegumu skaitu. Pienācīga sprieduma izpilde krimināllietā, sevišķi gadījumos, kad personai piemērota brīvības atņemšana, ļauj nodrošināt personas efektīvu resocializāciju. Tas savukārt rada priekšnosacījumus personas likumpaklausīgai dzīvei pēc soda izciešanas un secīgi samazina tiesībsargājošo iestāžu un tiesu slodzi un izdevumus jauna noziedzīga nodarījuma izmeklēšanai un personas notiesāšanai.

2019.gadā tika ieguldīts būtisks darbs pie jaunā Liepājas cietuma būvniecības procesa nodrošināšanas, tomēr valdībā netika pieņemti nepieciešamie lēmumi, kas ļautu uzsākt būvniecību.

⁷ A.Šņitņikovs, I.Kārklīņa. Tiesu uzticamība un korupcijas uztvere tiesu darbībā Latvijā, 2013. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/tieslietu-padome/petijumi-apkopojumi-prezentacijas>

Atbilstoši valdības lēmumam Tieslietu ministrija veica veiksmīgas pārrunas ar Eiropas Padomes Attīstības banku, kā rezultātā banka izteica piedāvājumu izsniegt aizdevumu (līdz 80% no nepieciešamās summas) daļējai jaunā Liepājas cietuma būvniecības finansēšanai. Diemžēl 2019. gada 13. septembra sēdē valdība nolēma jaunā cietuma būvniecība atlikt līdz 2022. gadam.

Uzskatu, ka minētā jautājuma atlikšana ir ne tikai drauds sabiedrības drošībai, bet arī nenodrošina notiesāto personu resocializāciju - nenovērš recidīvu un pat sekmē to. Minētie gadījumi nepamatoti noslogo izmeklēšanas un tiesu sistēmu, jo valsts nav veikusi nepieciešamos preventīvos pasākumus šo personu iekļaušanai sabiedrībā pēc soda izciešanas.

Ar cieņu

Ministru prezidenta biedrs,
tieslietu ministrs

Jānis Bordāns